

## ВСТУП

У Святому Письмі Церква завжди знаходить поживу і силу, бо приймає від нього – Боже Слово. Вона завжди віддавала велику пошану Святому Письму та невтомно продовжує подавати вірним Хліб життя, взятий зі столу Божого Слова і Христового Тіла .

Нещодавній пастирський лист Блаженнішого Патріарха Святослава «Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом» (2 грудня 2011 р.Б.) звертає увагу вірних УГКЦ на роль і значення Святого Письма в їхньому духовному житті. Блаженніший Патріарх заохочує вірних своєї Церкви до практики щоденного молитовного читання Святого Письма.

Цей заклик дуже виразно вказує на актуальність теми нашої дипломної роботи, яку ми назвали «Аскетичне значення молитовного читання Святого Письма». У цій дипломній роботі ми ставимо перед собою завдання дослідити сутність цієї духовної практики, показати її корені, вплив та наслідки для духовного життя християнина. Нас також цікавить, наскільки практика молитовного читання Святого Письма узгоджується із східно-християнською духовною традицією і чи була вона притаманною для нашого київського благочестя.

Для того, щоб відповісти на ці поставлені питання, ми розділили нашу дипломну роботу на дві частини. В першому розділі під назвою «Святе Письмо – Боже Слово» постараємося показати значення Біблії, як джерела Божого Об'явлення. В Святому Письмі Бог промовляє до людини, розпочинаючи діалог спасіння. Через Божественне читання ми наближаємося до Христа, котрий присутній в Священній Книзі, а Святий Дух відкриває нам лик Отця.

Особливим місцем читання та слухання Божого Слова є Свята Літургія та інші церковні Богослужіння, тому намагатимемось цей факт унаочнити та підкреслити. На Літургії люди є зібрані, щоб спершу почути, а потім спожити Слово. Це слухання буде Божий Народ, формує «євхаристійний синтакс» – приготування до споживання Воплченого Слова і до входження в іпостасне сопричастя з Ним.

Мета нашої дипломної роботи передбачає дослідити походження практики молитовного читання Святого Письма, тому розглядові цієї проблематики присвятимо значну увагу. Прослідкуємо, як ця практика розвивалася, які методи та форми були для неї притаманними. Оскільки бажаємо, щоб наша праця була актуальною та дотичною до київської духовної традиції, то не можемо оминати питання про роль і значення Біблії в давньоруський період. Навмисне встановлюємо ці часові рамки, позаяк вважаємо, що основи київського благочестя закладалися саме тоді.

У другому розділі, який називається «Практика молитовного читання Святого Письма і духовне життя» ми проаналізуємо форми та умови духовного читання і його вплив на духовне життя людини. В цьому розділі звернемося до багатой святоотцівської спадщини аби показати читання Божого Слова як аскетичний засіб боротьби проти лихих помислів та як метод очищення серця.

Читання Біблії було невід'ємною частиною християнського праксису, духовним заняттям не лише монахів, але і мирян. Якщо тепер ця практика серед наших вірних є дещо призабута, то слід докласти відповідних зусиль, щоб її відродити й активно поширювати. Таке бажання стало мотивом для написання цієї дипломної роботи. Останнім її штрихом буде спроба показати взаємозв'язок між молитвою і біблійним читанням.

В процесі написання роботи використаємо наукові методи синтезу, аналізу та якісної компіляції. Найчастіше вживатимемо латинський термін *Lectio Divina*. Цей термін підкреслює молитовний характер читання Святого Письма і вказує на певні правила, яких слід дотримуватись при такому читанні: необхідність приготування, зосередженість, роздумування, практичний вплив. Цей метод передбачає перехід від писаного слова до «Слова іпостасного» – Особи Господа нашого Ісуса Христа.

Бібліографія даної теми досить обширна. Багато досліджень написані іноземними мовами. Серед використаних нами бібліографічних позицій вартує назвати монографії Кейса Вааймана «Духовність. Форми, принципи, підходи», Джузеппино Де Рома «*Lectio divina*», П. Евдокімова «Этапы духовной жизни», С. Заріна «Аскетизм по православно-християнському учению», матеріали Папської біблійної комісії, Патріаршої катехитичної комісії УГКЦ та деякі статті Біблійного словника «*Nuovo dizionario Biblico*». Великого значення ми надавали творам святих Отців та вчителів духовного життя. Їх імена та назви, написаних ними творів, поміщені в списку використаної літератури.

Обсяг дипломної роботи не дозволяє розглянути всі аспекти молитовної практики читання Святого Письма. Сподіваємося, що тема християнської кериґми, яка стала ключовою в душпастирській стратегії УГКЦ активізує богословів та дослідників до глибшого переосмислення значення та дії Божого Слова у духовному житті вірних Христової Церкви.

## ВИСНОВКИ

Закінчуючи нашу дипломну роботу, вважаємо за доцільне вказати на основні результати цього дослідження. На початку праці, ми поставили собі мету поглянути на практику молитовного читання Святого Письма, щоби зрозуміти її суть, походження та значення для духовного життя людини. Нас також цікавило питання наскільки ця практика відповідає східно-християнській, а, зокрема, нашій київській духовності.

Проведений нами аналіз дозволяє ствердити, що Святе Письмо як Боже Слово, звернене до людини є справжньою реальністю, на якій слід засновувати своє життя.

Ми показали, що практика читання Святого Письма глибока закорінена і в єврейській, і в християнській духовних традиціях, які виплекали різноманітні форми та методи читання Божого Слова. Не була ця практика ніколи чужою і київському благочестю. Руські книжники, у своїх писаннях, часто звертаються до біблійних текстів, їх коментують та молитовно переосмислюють. Тому маємо всі підстави ствердити, що східно-християнська традиція є виразно біблійною. На це вказує, хоч би, факт широкого використання біблійних текстів у всіх церковних Богослужіннях.

Святі Отці не лиш словами, але і власним прикладом, заохочували до читання Святого Письма. У своїй роботі ми зацитували багато святоотцівських повчань, що стосуються практики читання Біблії і роздумування над її змістом. Було б помилкою думати, що молитовне читання Божого Слова – це заняття, яке було притаманне лише для монашого середовища. Навпаки, у творах Святих Отців, зокрема, в писаннях святого Йоана Золотоустого знаходимо заохочення, скероване до мирян, читати Святе Письмо. Таке молитовне читання, на його думку, має стати родинним побожним звичаєм та сильним і успішним виховним засобом.

У нашій дипломній роботі ми зосередили свою увагу на тому, щоби показати молитовну практику читання Святого Письма як аскетичний засіб духовної боротьби. Силу цього засобу засвідчили цілі покоління християнських подвижників, котрі його практикували та описали як унікальний метод осягнення чистоти серця. У своїх настановах вони також наголошували на необхідності поєднання читання Святого Письма з молитвою.

Тому важливо, щоб кожен християнин жив в особистому контакті і діалозі зі Словом Божим, дарованим нам у Святому Письмі. Цей діалог з Ним повинен завжди мати два виміри: з одного боку він повинен бути дійсно особистим діалогом, а з іншого, щоб не впасти в індивідуалізм, ми маємо пам'ятати, що Слово Боже дане нам саме для того, щоб творити спілкування, щоб об'єднати нас в істині на нашому шляху до Бога. Отже, воно, будучи завжди Словом, зверненим особисто до кожного, є також Словом, що творить спільноту, творить Церкву. Саме тому, його слід читати в єдності з живою Церквою. Свята Літургія є особливим часом і місцем призначеним для читання і слухання Слова Божого, в якій, виголошуючи Слово, ми чинимо Його актуальним і присутнім серед нас. Молитовне читання Святого Письма – *Lectio Divina* – зроджується із Літургії Слова та продовжує її. воно відкриває шлях до Бога та скеровує до післанництва, бо Слово, згідно Св. Павла, полягає “у вияві Духа та сили” (1 Кор. 2, 4).

Нашу дипломну роботу вважаємо скромною спробою відповіді на пастирське послання Блаженнішого патріарха Святослава «Жива парафія – місце зустрічі з живим Христом», в якому міститься заклик до вірних УГКЦ читати і жити Божим Словом.

## ЗМІСТ

## ВСТУП

## РОЗДІЛ 1. СВЯТЕ ПИСЬМО – БОЖЕ СЛОВО

### 1.1. Зустріч зі Словом

### 1.2. Від Літургії Слова до молитовного читання

### 1.3. Молитовне читання – досвід ізраїльського народу і Церкви

#### 1.4. Святе Письмо в київській духовній традиції

## РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА МОЛИТОВНОГО ЧИТАННЯ СВЯТОГО ПИСЬМА І ДУХОВНЕ ЖИТТЯ

### 2.1. Форми та умови духовного читання

#### 2.1.1. Олександрійський метод читання

#### 2.1.2. Антіохійський метод читання

#### 2.1.3. Чернечий метод читання

### 2.2. Читання Святого Письма – аскетичний засіб духовної боротьби

### 2.3. Святе Письмо і молитва

## ВИСНОВКИ

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ